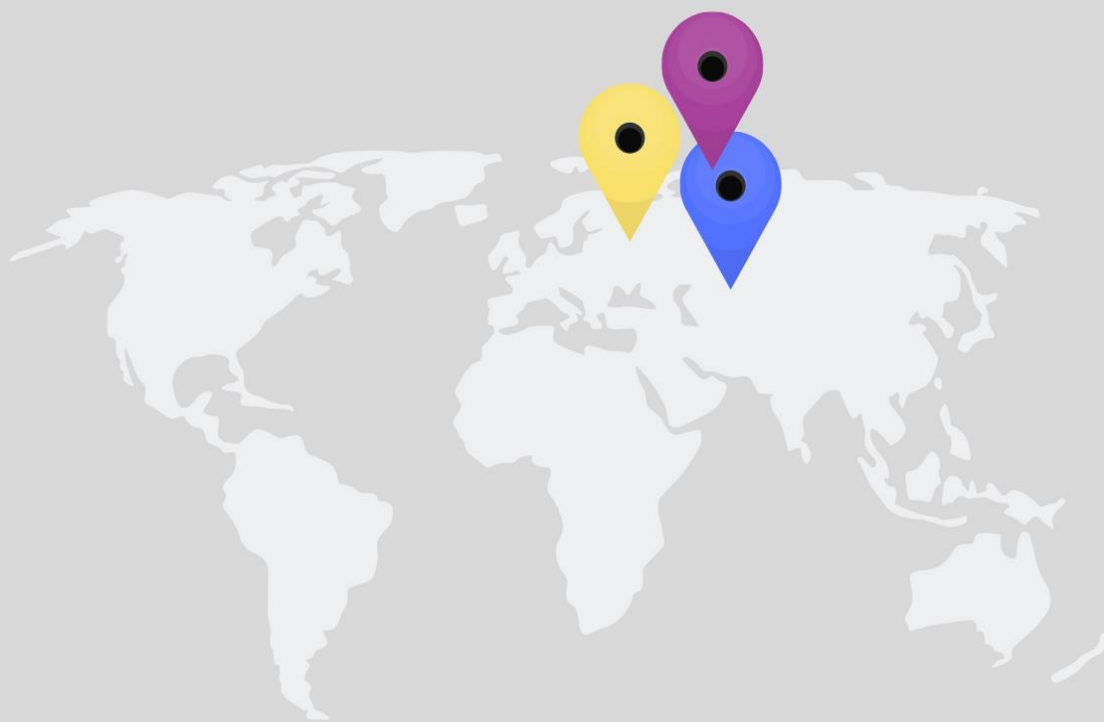

#POVEȘTIDEVIATĂ
DIN TIMPUL HOLOCAUSTULUI

Transilvania de Nord

Cluj Napoca

Sinagoga Hevra Shas, Cluj-Napoca.

Sursă:<http://historicsynagogueurope.org>

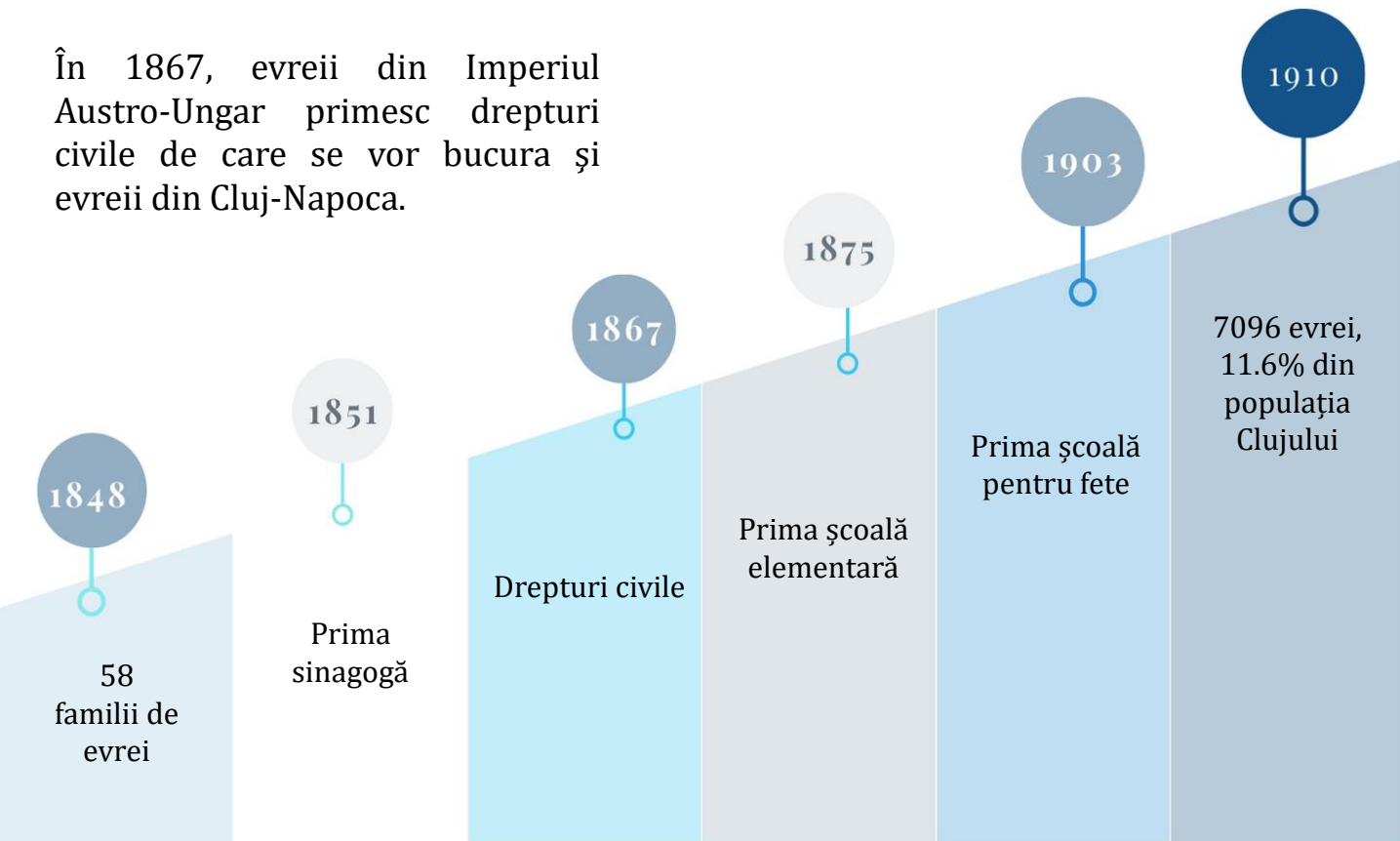
Mărturii ale **prezenței evreiești în Cluj-Napoca** datează **din secolul al XVI-lea** însă până la mijlocul secolului al XIX-lea nu se remarcă o prezență constantă și solidă.

În **1848**, în oraș locuiau **58 de familii** de evrei, iar **doi ani mai târziu**, comunitatea evreiască număra **479 de membri**.

Prima sinagogă este construită în anul **1851**, iar **prima școală elementară**, 26 de ani mai târziu, în **1875**.

Prima școală pentru fete începe să funcționeze în anul **1903**.

În 1867, evreii din Imperiul Austro-Ungar primesc drepturi civile de care se vor bucura și evreii din Cluj-Napoca.

În 1870 în Cluj-Napoca locuiau 3008 evrei, iar în 1910, comunitatea număra 7096 de membri, **11.6% din populația totală a orașului**.

După Marea Unire din decembrie 1918, Transilvania devine parte a statului român. Conform recensământului din **1930**, în **Cluj-Napoca** trăiau **13.504 evrei**, 12.7% din populația totală a orașului.

Cluj-Napoca, 1930

Sursa: wikimedia.org

Fiind o comunitate integrată, evreii clujeni au avut un rol important în viața economică, socială și culturală a orașului.

Datele aceluiași recensământ arată că **33%** dintre evrei lucrau în **industrie**, iar **31%** erau **comercianți**.

În urma Decretului Lege 169 din 22 ianuarie 1938 privind revizuirea cetățeniei, 800 de familii evreiești din Cluj nu și-au permis să plătească documentele cerute de autoritățile române și au pierdut statutul de cetățeni români.

La 30 august 1940, în urma Dictatului de la Viena, Transilvania de Nord trece sub autoritate maghiară. Situația evreilor se deteriorează rapid. Dacă la început a fost vorba de măsuri discriminatorii și impunerea unui regim de muncă forțată, la final, evreii din Cluj vor fi ghettoizați și apoi deportați.

Fosta fabrică de cărămidă din cartierul Iris, în curtea căreia s-a înființat ghetoul din Cluj.
Sursa:<https://transilvaniareporter.ro/analize/ghetoul-clujean-din-iris/>

Deportarea și exterminarea evreilor din Transilvania de Nord au fost îndeplinite de către Germania nazistă. Adolf Eichmann se instalează în 19 martie 1944 la Budapesta pentru a aplica “Soluția finală”, cu sprijinul necondiționat al guvernului maghiar – poliția, jandarmeria și administrația locală – și complicitatea unor segmente ale populației civile.

Forțele germane intră în Cluj la **27 martie 1944**, iar în luna mai este dat în funcțiune ghetoul de pe terenul fostei Fabrici de cărămidă din cartierul IRIS.

Ghetoizarea a început pe 3 mai 1944 și a durat 10 zile. Pe lângă evreii localnici, în ghetoul din Cluj au mai ajuns evreii din Borșa, Hida, Huedin, Nadasdia, Gherla.

Condițiile de trai din ghetou au fost cumplite. Mulți dintre cei ghetoizați au fost obligați să trăiască sub cerul liber întrucât clădirile fostei fabrici de cărămidă erau insuficiente pentru numărul mare al celor închiși aici.

La nivelul maxim de ocupare, în ghetoul din Cluj au trăit **18.000 de evrei.**

Conform mărturiilor supraviețuitorilor, **mâncarea era gătită în căzi ce aparținuseră prizonierilor evrei.** Hrănirea celor închiși în ghetou a căzut în sarcina comunității evreiești locale. De cele mai multe ori, masa consta într-o **supă de cartofi.**

De asemenea, nu existau facilități sanitare pentru un număr atât de mare de oameni. Latrinele au început să fie săpate la o săptămână de la darea în funcțiune a ghetoului.

Ghetoul nu a avut o viață lungă. **La mai puțin de două săptămâni de la debutul operațiunilor de strângere a evreilor, au început deportările către Auschwitz.**

Deportările au început pe 25 mai 1944. S-au efectuat 6 transporturi. Timp de 15 zile, **16.148** de oameni au fost conduși către moarte.

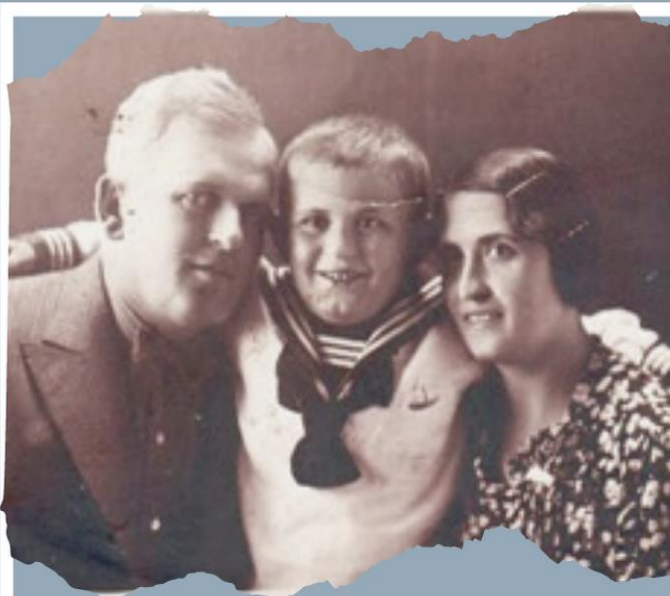
După război s-au mai întors doar aproximativ **3000**.

TRANSPORTURI:

25 mai 1944	3130 deportați
29 mai 1944	3417 deportați
31 mai 1944	3270 deportați
2 iunie 1944	3100 deportați
8 iunie 1944	1784 deportați
9 iunie 1944	1447 deportați

OTTO ADLER

Familia Adler înainte de începerea celui de-al Doilea Război Mondial.

Sursa: <https://www.comiteinternationaldachau.com/en/people/507-otto-adler-english>

Otto Adler s-a născut la Cluj pe 4 mai 1929. A fost singur la părinți.

Tatăl, Isidor Mihail Adler, a fost șofer, iar mama, Serena (Szera) Adler, a fost casnică.

Otto a absolvit școala elementară care funcționa în clădirea Sinagogii neologe din oraș. După absolvirea școlii primare, a devenit elevul Liceului Evreiesc din Cluj.

Sinagoga neologă, Cluj-Napoca

Sursa: <https://clujtourism.ro/portfolio/sinagoga-neologa/>

În copilărie, Otto se juca deopotrivă cu copii evrei, maghiari și români, vorbeau în idiș, maghiară sau română. Astfel, el crește într-un oraș cosmopolit în care minoritățile au trăit laolaltă, timp de secole.

Legislația antisemită promulgată de guvernul maghiar după Dictatul de la Viena îl afectează profund pe tânărul Otto. Își amintește rechiziționările, excluderea, steaua galbenă și violențele îndreptate împotriva evreilor, la care de multe ori participau civili:

„[...] dacă îl vedeai pe stradă cu steaua galbenă, îl băteai. Prin definiție: «Este jidan, trebuie bătut!»”

(Holocaustul evreilor români. Din mărturiile supraviețuitorilor, mărturie Otto Adler, p. 482)

Perioada 1940-1944 i-a rămas în memorie ca una bulversantă, patru ani ce au părut fără sfârșit: **„o atmosferă aproape indescriptibilă”.**

La sfârșitul lui aprilie 1944, familia Adler este închisă în ghetou. Au avut la dispoziție 20 de minute pentru a-și strânge lucrurile.

Otto Adler are nevoie doar de 9 cuvinte pentru a descrie condițiile din ghetou:

„Nu existau closete, nu exista apă, nu exista mâncare [...]”
Holocaustul evreilor români. Din mărturiile supraviețuitorilor, mărturie Otto Adler, p. 484.

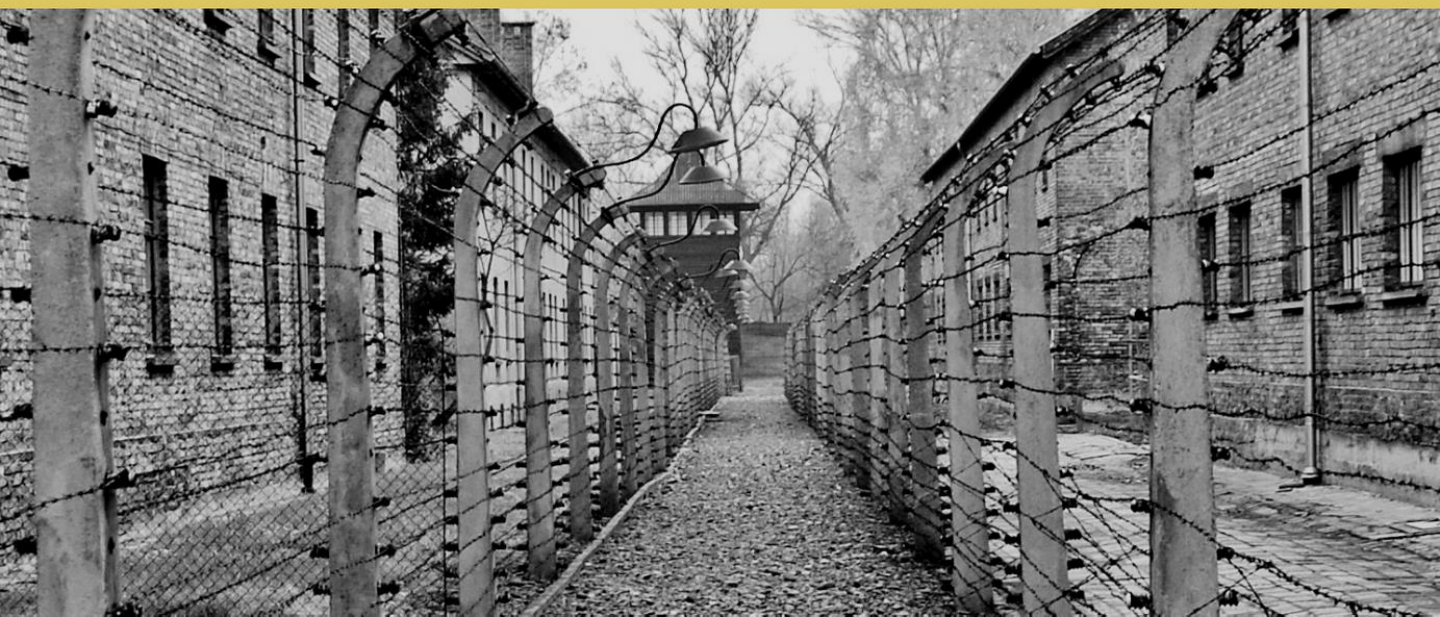
Deportarea la Auschwitz

La sfârșit de mai încep transporturile către Auschwitz. Familia Adler face parte din al doilea transport. Toți evreii ajunși în lagăr trebuiau să treacă prin așa numita selecție. Cei considerați utili erau păstrați în viață pentru muncă, toți ceilalți erau trimiși în camerele de gazare.

Serena Adler nu a trecut de selecție. Otto își vedea pentru ultima dată mama pe peronul de la Auschwitz.

„După trei-patru zile de la sosire au început să vină scrisori. (...) Ce erau scrisorile? Bucăți de lemn, de placaj sau scoarțe de copac pe care, fie cu creion chimic, fie zgâriat cu ceva, nu aș putea să spun cu ce, erau niște liste de femei. (...) Ei, pe această listă, oamenii mai deștepți decât mine... Eu eram, un copil, aveam 15 ani și câteva zile, născut pe 4 mai ... Ei s-au gândit: «Oamenii ăștia sunt ori ăia care mai sunt încă în lagăr, ori ăia care au murit.» Pe o astfel de scrisoare am găsit numele mamei mele. Nu era și numele mătușii mele. Era numai numele mamei. Și pentru că pe această listă erau două sau trei babe pe care le cunoșteam, din Cluj, am dedus că aceștia sunt morți și că mama nu mai trăiește. Între timp am aflat ce e aia selecție, ce e aia cameră de gazare, de unde vine fumul ăla ... A treia sau a patra zi, știam tot.”

(Holocaustul evreilor români. Din mărturiile supraviețuitorilor, mărturie Otto Adler, pp. 495-496)

Viața în lagăr înseamnă foame, frică, muncă și violență.

Otto și-i amintește pe toți cei care l-au lovit (uneori, deținuți ca și el) și pe toți cei care l-au ajutat (uneori, soldați germani).

„Eii... în lagăr îți dădeai seama de adevăratul caracter al omului. Caracterul nostru real este foarte bine ascuns de convențiile sociale. Aici nu existau convenții sociale.”

(Holocaustul evreilor români. Din mărturiile supraviețuitorilor, mărturie Otto Adler, p. 509)

Spre **sfârșitul lui iunie 1944**, este transferat împreună cu tatăl său la **Thill**, lângă **Longwy**, în **Franța**, unde au lucrat într-o mină în regim de detenție. Aici au rămas până în martie 1945.

La **sfârșitul lui martie 1945**, sunt transportați cu trenul dincolo de Ruhr, în lagărul **Kochendorf**, la 48 de km de Stuttgart. Și aici ar fi trebuit să muncească în mină însă celor doi le este tot mai greu, „*nu mai puteam să muncim, nici unul dintre noi*”. *(Holocaustul evreilor români. Din mărturiile supraviețuitorilor, mărturie Otto Adler, p. 519)*

Sfârșitul războiului este aproape și urmează o altă evacuare. **Pe 2 aprilie 1945**, Otto și tatăl său ajung la **Dachau**, al patrulea lagăr de la plecarea din Cluj. De aici pornesc sub pază, spre Munchen însă nu vor mai ajunge la destinație. **Întâlnesc pe drum trupele americane și sunt eliberați.**

Ko. 17.661

Jude

Konzentrationslager Dachau

Art der Haft: Sch Ung. Gef.-Nr.: *148632*

Name und Vorname: . A d l e r A O t t o

geb.: 14.5.27 zu: K o l o s v a r

Wohnort: _____

Beruf: Automonteur Rel.: _____

Staatsangehörigkeit: _____ Stand: _____

Name der Eltern: _____ Rasse: _____

Wohnort: _____

Name der Ehefrau: _____ Rasse: _____

Wohnort: _____

Kinder: _____ Alleiniger Ernährer der Familie oder der Eltern: _____

Vorbildung: _____

Militärdienstzeit: _____ von — bis _____

Kriegsdienstzeit: _____ von — bis _____

Grösse: _____ Nase: _____ Haare: _____ Gestalt: _____

Mund: _____ Bart: _____ Gesicht: _____ Ohren: _____

Sprache: _____ Augen: _____ Zähne: _____

Ansteckende Krankheit oder Gebrechen: _____

Besondere Kennzeichen: _____

Rentenempfänger: _____

Verhaftet am: _____ wo: _____

1. Mal eingeliefert: 2.4.45 2. Mal eingeliefert: _____

Einweisende Dienststelle: von Kochendorf

Grund: _____

Parteizugehörigkeit: _____ von — bis _____

Welche Funktionen: _____

Mitglied v. Unterorganisationen: _____

Kriminelle Vorstrafen: _____

Politische Vorstrafen: _____

Ich bin darauf hingewiesen worden, dass meine Bestrafung wegen intellektueller Urkundenfälschung erfolgt, wenn sich die obigen Angaben als falsch erweisen sollten.

v. g. u.

Der Lagerkommandant

KL/42/8.44 200.000

Cei doi se vor întoarce în Cluj. Otto își va continua studiile, va lua bacalaureatul și va deveni student.

În mai 1952, se va căsători cu Lolita Adler și vor avea doi copii. Fiica lor va primi numele Serena, în amintirea bunicii ucise la Auschwitz.

	Mai 1944, momentul deportării	Aprilie 1945, momentul eliberării
OTTO ADLER	69 kg	29 kg
ISIDOR ADLER	110 kg	37 kg

MAGDA STROE

**UMANITATE
ÎN
TIMPUL
HOLOCAUSTULUI**

MAGDA STROE- elevă de liceu

MAGDA STROE

Au existat și cazuri în care ne-evrei au decis să sară în ajutorul prietenilor sau vecinilor evrei. Magda Stroe este un astfel de exemplu.

Magda Stroe s-a născut la Cluj-Napoca în anul 1925, într-o familie mixtă, tatăl era român iar mama ungueroaică. În 1940, când orașul a intrat sub ocupație maghiară, Magda a devenit colegă la *Liceul calvin pentru fete* cu **Hana Hamburg.**

Cele două adolescente au rămas prietene și după anul 1942, când în urmă implementării legislației antisemite, Hana a fost nevoită să se transfere la Liceul Evreiesc din oraș.

MAGDA STROE și colegile de liceu.

În primăvara lui 1944, evreilor din oraș li s-a ordonat să își părăsească locuințele pentru a fi concentrați în ghetoul amplasat în Fabrica de cărămidă Iris, situată în nordul orașului.

„Ea nu mi-a cerut nimic. Nu putea să ceară, pentru că așa ceva nu se cere. Nu poți să-i ceri unui om actele lui, ca eventual tu să scapi, iar el să fie executat. Așa ceva nu se poate cere, doar se poate oferi. Și i-am oferit actele mele, certificatul de naștere și certificatul de botez.”

Când Hana a venit să își ia rămas bun, Magda i-a oferit actele sale – certificatul de naștere și pe cel de botez – pentru a putea părăsi Clujul.

Cu ajutorul actelor Magdei, Hana a scăpat de deportare, a ajuns la Budapesta și a supraviețuit războiului.

După 1945, Hana a revenit pentru o scurtă perioadă la Cluj, stabilindu-se ulterior în Franța, unde a lucrat ca psiholog.

După război, Magda s-a mutat la București, a obținut diploma de doctor în filosofie și a lucrat până în anul 1988 ca profesoară de filosofie la Institutul de Arte Plastice *Nicolae Grigorescu*.

În 2003, Magda Stroe a primit din partea Institutul Yad Vashem din Ierusalim titlul de „Drept între Popoare”.

EXERCII

1. De ce credeți că populația civilă a participat la violențele îndreptate împotriva evreilor?
2. De ce a fost deportat Otto?
3. Ce ne demonstrează exemplul oferit de Magda Stroe?
4. Ce vrea Magda să spună atunci când afirmă că un astfel de ajutor nu se poate cere, ci se poate doar oferi ?

Institutul Național pentru Studierea
Holocaustului din România "Elie Wiesel"

Material realizat în scop educațional de:

**Institutul Național pentru Studierea Holocaustului din
România „Elie Wiesel”.**

www.inshr-ew.ro

E-mail: office@inshr-ew.ro

Tel: 021.318.09.39

